Janne Suuriniemi
Tietohallintopäällikkö

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

HaV kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö 4.12.

POHA_Asiantuntijalausunto_HaV_121218

Yleistä

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta (HE 60/2018 vp).

Lausunnon antamisen määräaika on ollut suhteellisen lyhyt ja siitä syystä annetussa asiantuntijalausunnossa on pystytty keskittymään vain olennaisimpiin, tässä ajassa esille tulleisiin asiakohtiin.

Poliisin kansalaisille toteuttamat digitaaliset palvelut ovat merkittävästi laajentuneet viime vuosina tarjoten poliisin viestinnällisten palveluiden lisäksi useita sähköisiä verkkopalveluja tukemaan ajasta ja paikasta riippumatonta asiointia poliisin kanssa. Tämä kehitys tulee edelleen jatkumaan sen mukaisesti, miten eri lainsäädännön tulevat muutokset tukevat sähköisten palveluiden käyttöönottoa.

Poliisin toimintaan liittyvät digitaaliset palvelut ovat saavuttaneet keskeisen aseman, sillä suuri osa aiemmin paikanpäällä poliisilaitoksilla tapahtuneesta asioinnista on jo siirtynyt verkkoon ja siten vapautuneet resurssit voitu kohdistaa poliisin muihin tehtäviin. Määrätyissä palveluissa myös poliisin asiakkaiden selkeän enemmistön kanta on muuttunut puoltamaan digitaalisten palveluiden ensisijaisuutta.

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

Digitaalisten palvelujen laatu ja saavutettavuus koetaan poliisissa erittäin tärkeäksi ja keskeiseksi asiaksi, niin asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun kuin palveluiden toimivuudenkin kannalta.

Poliisihallitus on jo lain valmisteluvaiheessa antanut lausunnon, jossa esille tuotuja asiakokonaisuuksia ei ole nyt lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä riittävän laajasti huomioituna. Tästä syystä on tarvetta korostaa joitakin, jo aikaisemmin Poliisihallituksen lausunnossa esille tuotuja seikkoja.

Saavutettavuuden toteuttaminen aiheuttaa lain piirissä oleville organisaatioille merkittäviä kustannuksia. Kustannukset eivät ole pääasiassa kertaluonteisia, vaikka alkuvaiheessa saattaakin kustannuksissa näkyä selkeä nousupiikki kun olemassa olevia palveluita muutetaan vastaamaan vaatimuksia.

Kustannuksia syntyy erityisesti toiminnallisista muutoksista niihin prosesseihin, joilla varmistetaan että kaikki tuotettu materiaali täyttää jatkossakin saavutettavuusvaatimukset. Nämä kustannukset toki pienevät ajan myötä joltain osin, kun toimijat omaksuvat uuden toteutustavan, mutta aiheutuneet kustannukset eivät tule koskaan poistumaan kokonaan.

Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan tuoda esille tämän kustannusvaikutuksen kompensointia ja esitetä erillisiä määrärahoja tälle työlle vaan sen esitetään tapahtuvan nykyisillä määrärahoilla, eli muiden viranomaistehtävien kustannuksella. Poliisihallitus toi jo valmisteluvaiheessa esiin sen, että tämä on merkittävä ongelma varsinkin poliisille, jonka määrärahojen haasteet vaikuttavat nykyisten tehtävien hoitamiseen.

Esitetyssä laissa asetetaan suora vaatimus viranomaisille tarjota sähköiset kanavat viestien ja asiakirjojen (mm. hakemukset ja ilmoitukset) toimittamiseen sähköisesti. Saavutettavuutta koskeva kohtuuton rasite -kohta ei kuitenkaan näytä koskevan tätä vaatimusta.

Poliisilla, kuten monilla muillakin viranomaisilla, on palveluita joita käytetään vuositasolla hyvin vähäisesti. Näiden palveluiden sähköistäminen toisi niiden asiointimäärään verrattuna erittäin suuria kustannuksia jotka kustannusvastaavan maksullisen toiminnan, kuten poliisille tehtävien maksullisten ilmoitusten ja hakemusten, ollessa kyseessä tulee siirtää kyseisten asioiden hintoihin asiakkaiden maksettavaksi. Kohtuuttoman rasitteen pykälän tulisi siis kattaa myös tämä kohta.

Hallinnon digitaalisissa palveluissa tulee korostaa koko palveluketjun merkitystä yksittäisen viranomaisen sähköisen palvelun toteuttamisessa ja saatavuudessa. Asetettaessa viranomaisten palveluille laatuvaatimuksia mm. turvallisuuden, saatavuuden ja toimintavarmuuden sekä varautumisen suhteen, tulee samalla erityisesti huomioida yhteiskäyttöisten tukipalvelujen korostunut rooli näiden vaatimusten täyttymiseen.

Valtiohallinnon yhteiset tukipalvelut, kuten tunnistaminen ja maksaminen, tulee olla kriittisinä komponentteina monen viranomaisen tarjoamaan digitaalisen palveluun nähden vielä korkeampien vaatimuksien alaisia. Muutoin näiden tukipalveluiden toiminnasta riippuvien, eri virastojen digitaalisten viranomaispalveluiden on mahdotonta täyttää omia velvoitteitaan.